
FELADATBANK 3.

OLVASÁS

Az olvasástechnikát fejlesztő gyakorlatok
A szövegértés képességének fejlesztése

Készítette: Kutiné Sahin-Tóth Katalin
Dr. Szilágyi Imréné

1. AZ OLVASÁSTECHNIKÁT FEJLESZTŐ GYAKORLATOK

1.1 BETŰTANULÁS

A képességfejlesztés fókuszai: érzékszervi megfigyelés, formafelismerés, formaazonosítás, hang- és betűfelismerés, hang és betű azonosítása, auditív és vizuális megfigyelés, válogatás, rendezés, csoportosítás, összehasonlítás, szintetizálás

1. VÁLASSZ EGY TÁRGYAT!

Mutasd be! Sorold fel azokat a tulajdonságokat, amiről meg lehet ismerni! (Pl.: pöttyös labda: elfér a kezemben, piros, fehér pöttyökkel, rugalmas)

2. KERESS AZ ELŐBBI TÁRGYHOZ VALAMIBEN HASONLÓ MÁSIK TÁRGYAT!

Mutasd be! Sorold fel azokat a tulajdonságokat, amelyek megkülönböztetik az előző tárgytól! (Pl.: dobókocka: elfér két ujjam között, piros, fehér pöttyökkel, kocka alakú, több oldala van, nem rugalmas, kicsi)

3. VÁLOGASS A FORMÁK KÖZÖTT!

(pl.: háromszögek, négyszögek, körlapok különböző méretben, színben)
Rendezd formájuk/színük/méretük szerint! Mutasd be a csoportot!

4. RENDEZD SOROZATBA A FORMÁKAT!

Társad folytassa a rendezést, de ne áruld el a szabályt! Ha sikerült, cseréljetelek szerepet!

5. VÁLOGASS A BETŰFORMÁK KÖZÖTT!

(Kis és nagy nyomtatott betűs kártyák – a betűket még nem nevezik meg!) Keress olyanokat, amelyek valamiben hasonlítanak egymásra! Tedd ezeket egy csoportba!

6. KERESS OLYAN BETŰFORMÁT, AMELYIK VALAMILYEN TÁRGYHOZ HASONLÍT! RAJZOLD LE AZT A TÁRGYAT! (PL.: U – CSÉSZE; O – KARIKA; A – HÁZTETŐ; E – POLC)

7. KERESS OLYAN BETŰKET, AMELYIKBEN KÖRFORMA VAN!
(Pl.: o, p, d, b,)

8. KERESS OLYAN BETŰKET, AMELYEKBEN A VONALAK HEGYES CSÚCSBAN TALÁLKOZNAK!
(Pl.: Z, V, K, A)

9. TALÁLJ NEVEKET, MELYEK HASONLÓAN HANGZANAK A TIED-HEZ!
(Pl.: Peti, Teri, Feri, Heni; Balázs, Tamás; Klára, Sára)

10. SZÓLÍTSD MEG AZT A TÁRSADAT, AKINEK A NEVE UGYANÚGY KEZDŐDIK, MINT A TIED! (PL.: MIKLÓS, MÓNICA, MARIKA, MÁTÉ)

11. VÁLOGASS A KÉPEK KÖZÖTT OLYANOKAT, AMELYEK NEVÉBEN SZEREPEL „T” HANG! MESÉLJ RÓLUK ÚGY, HOGY MINDEGYIK SZEREPELJEN A MESÉBEN! (PL.: TÁSKA, KABÁT, TELEFON, TOLL, FÜZET – MESE A TÁRGYAKRÓL A SZABAD FANTÁZIA SEGÍTSÉGÉVEL)

12. ALKOSSATOK SZÓSORT ÚGY, HOGY A SZÓ UTOLSÓ HANGJÁVAL KEZDŐDJÖN A KÖVETKEZŐ SZÓ! (PL.: BOT–TOLL–LÁMPA–AUTÓ–ÓRA)

13. BETŰKISZÁMOLÓ.

Rakjuk ki a tanult nyomtatott betűket betűkártyákkal! Válasszunk ismert kiszámolót! Mutassunk rá egyenként a betűkre a kiszámoló ritmusában! Amelyik betűre jut az utolsó szó, nevezzük meg! Gyűjtsünk a betűkkel szavakat! Alkossunk a szavakkal mondatokat!

14. KEVERJÜNK ÖSSZE SOK BETŰKÁRTYÁT!

Egy betűből legyen több is a csomagban! Versenyezzünk! Keressétek ki az összes „k” betűt! Aki elsőként megtalálja mindet, feladhatja a következő betűkereső feladatot.

15. CSEREBERE BETŰKKEL.

Írjunk fel csomagolópapírra sok-sok nevet kis kezdőbetűvel! Adjunk a gyermekek kezébe nagybetűs betűkártyákat! (Egy gyermek kezében több betűkártya is lehet.) Írjuk helyesen a neveket! Takarjuk le a névkezdő kisbetűt nagybetűvel! Versenyezzünk! Aki leggyorsabban elhelyezi nagybetűit, újabb neveket mondhat, amit a tanító felír a többi név közé. A betűkártyákat cserélgessük a játékosok között, hogy több kis- és nagybetű azonosítására kerülhessen sor!

16. TEGYÜNK RENDET A NAGYBETŰK KÖZÖTT!

(A feladathoz betűkártyákra van szükség.) Párosítsd azokat a kis- és nagybetűket, melyek formája ugyanolyan! (Pl.: p–P; s–S; z–Z; o–O) Párosítsd azokat a kis- és nagybetűket, melyek formája csak kis eltérést mutat egymástól! (Pl.: k–K; l–L; f–F) Párosítsd azokat a kis- és nagybetűket, melyek formája teljesen eltér egymástól, mégis ugyanazt a hangot jelöli! (Pl.: a–A; g–G; h–H) Találj ki szavakat a betűpárokkal! (Ügyeljünk a tulajdonnevek és köznevek helyes használatára!)

17. ALAKÍTSD A NAGYBETŰKET!

A feladathoz zsinigre, drótra, esetleg felfűzött gyöngysorra, felfűzött szívószáldarabkákra vagy apró szemcsés anyagra (homok, gríz) van szükség, amiből betűket lehet formálni. Melyik betű lehet a párja? (A tanító kisbetűket mutat fel.) Formáld meg!

1.2 AZ OLVASÁSTECHNIKA KIALAKÍTÁSA SZÓFEJLESZTÉSSEL

A képességfejlesztés fókuszai: fonémák megkülönböztetése, tiszta artikuláció, betűcsoportok egységben látása, szó- és szövegértés, hangsúly, hangszín, hangerő érzékelése és alkalmazása, az írott információ felfogása és megértése, vizuális és verbális információk megfeleltetése.

1.2.1 BETŰFELISMERÉS, SZÓKIRAKÁS

1. BETŰVADÁSZAT. I.

Nyisd ki a legkedvesebb mesekönyvedet valamelyik ismerős mesénél! Tegyd rá a szövegre egy átlátszó (celofán) papírt! Itt indulsz majd betűvadászatra! Húzz egy betűkártyát úgy, hogy csak a kártya hátát látod, majd fordítsd meg! Azt a betűt keresd, amelyik a kártyán látható! Ha találtál ilyen betűt a szövegben, filctollal karikázd be az átlátszó papíron!

2. SZÓVADÁSZAT.

Ha betűkeresés közben (előbbi feladat) el is tudod olvasni a szót, tegyél egy csillagot a szó alá! Minél több csillagot rajzolhatsz, annál közelebb vagy az igazi olvasáshoz!

3. HA RÁTALÁLTÁL OLYAN SZÓRA, AMIT EL TUDSZ OLVASNI, EMLÉKEZZ VISSZA, HOGY A MESE MELYIK RÉSZÉNEK HALLGATÁSÁKOR HALLOTTAD! HASZNÁLD TE IS EZT A SZÓT, AMIKOR ELMONDOD A MESÉT!

4. BETŰVADÁSZAT II.

Indulj betűvadászatra az előbbi módon (I.)! Húzd alá azt a szót, amelyeknek minden betűjét ismered! Magadban sorold el a betűket! Ha megfejtetted a szót, alkoss vele mondatot vagy rajzold le a jelentését!

5. BETŰVADÁSZAT III.

Keress nagybetűket! Hol érdemes kinyitni a mesekönyvet, hogy minél több nagybetűt találj? Az átlátszó papír (I.) segítségével jelöld azokat a nagybetűket, amelyek a legtöbbször fordulnak elő a kiválasztott oldalon! Keresd meg a kisbetűs párját az ábécés táblán!

6. SZÓKERESÉS.

Két játékosra vagy két csapatra lesz szükség: kisbetűs játékos/csapat; nagybetűs játékos/csapat. Kiszámoló segítségével válasszatok egy betűt a betűtábláról! Az egyik csapat olyan szavakat gyűjtsön, amelyiket kis kezdőbetűvel kell leírni! A másik csapat nagybetűvel kezdődő szavakon törje a fejét! Felváltva mondjátok a szavakat! Az a legügyesebb, aki a leghosszabb ideig tud új szavakat felsorolni.

1.2.2 SZÓFEJLESZTÉS, SZÓFORMÁLÁS

1. PÁROS KIRAKÓS.

(A tanult betűk kártyáira lesz szükség.) Rakj ki ismert betűkből egy szót! Társadnak új szót kell ebből varázsolni úgy, hogy hozzátesz egy vagy több betűt, vagy elvesz belőle. Mindig az először kirakott szót kell változtatni! Az a legügyesebb páros, amelyik a legtovább tudja alakítani a szavakat! (Pl.: él, tél, téli, fél, dél, déli, fedél, élő, félő, éles, széles, szélesebb stb. – minden olyan szó jó, amelyikben az „él” szó benne van.)

2. MI LEHET BELŐLE?

A tanító – táblán vagy képernyőn – betűnként rakja össze a szót. Minden betű után megkérdezi: mi lehet belőle? A gyermekek találgatnak. Szigorú szabály, hogy mindig szót kell mondani! Az győz, aki hamarabb eltalálja a szót. (Pl.: választott szó: napraforgó. Első betűje kirakva: n_____? Találgatások lehetnek: nő, nem, nadrág, nap, nevet stb. Két betű kirakva: na_____? Találgatások: nap, napos, nadrág, nagy, nagymama stb. Három betű kirakva: nap____? Találgatások: napos, napra, napfény, nappal, napló stb. Négy betű kirakva: napr _____? Találgatások: napra, napról, stb. Öt betű kirakva: napra _____? Találgatások: naprakész. Hat betű kirakva: napraf _____? – Ebből már ki is találják a szót. A játékot rövidebb, könnyebb, majd fokozatosan hosszabb és nehezebb szavakkal lehet játszani.

3. TÖBB BETŰ – MÁS SZÓ.

Tedd ki betűkártyákkal a következő szót! (bemutatás) Tegyéél hozzá olyan betűt (betűket), mellyel új szót olvashatsz! Folytasd, ameddig tudod! (Pl.: él – élt – élte – éltet – éltető; ül – ülő – repülő – repülőt; ál – áll – álló – megálló – megállót; ál – hál – háló – hálók – hálókat; ál – dobál – dobáló)

4. MI BÚJT EL A KÉP NEVÉBEN?

(A válogatáshoz képkártyákra vagy egyszerű rajzokra van szükség.) Keresd olyan képet, melynek nevében elbújt egy másik szó! Rakd ki a kép nevét betűkártyákkal! Keresd benne más szavakat is! (Pl.: „ma” – alma, malom, mackó, madár képe – más szavak a képek nevében: lom, alom, ad, ár; „ló” – zászló, holló, olló, pilóta, vasaló képe – más szavak a képek nevében: hol, vas, vasal)

1.3. AZ OLVASÁSI KÉPESSÉG FEJLESZTÉSE

A képességfejlesztés fókuszai: szavak hangzósorának kapcsolása, szó- és szövegolvasás némán a megértés igazolásával, hangos, értelmező olvasás, egyszerű utasítások megértése, kérdésekre adekvát válaszok adása, feladatszövegek elemzése, válogató olvasás, lényegkiemelő olvasás, ok-okozati viszonyok megértése, egyszerű következtetések megfogalmazása.

1.3.1 SZÓOLVASÁS

1. MEMÓRIAJÁTÉK.

(A játékhoz képkártyák és a betűismerethez alkalmazkodó szóképek szükségesek.) Rakjuk ki a kártyákat rendezett sorokban az asztalra, képes/szöveges felükkel felfelé. Minden képnek legyen szóképe, de ezek ne kerüljenek egymás mellé! Figyeljük meg a kártyák helyét! *A megfigyelésre szánt időt a kártyák száma és a fejlettség mértéke határozza meg.) Fordítsuk képes/szöveges felükkel lefelé a kártyákat! Keressük meg a párokat! Egy játékos csak két kártyát fedhet fel! Ha eltalálta a párokat (a képet és nevét), övé lesz a két kártya, és tovább keresgélhet. Ha nem, úgy visszafordítja a kártyákat, és a következő játékos keresgélhet tovább. Az a játékos a legügyesebb, aki a legtöbb kártyát összegyűjtötte.

2. VÁLASSZ SZÓSORT!

Készülj fel a szavak hangos olvasására! Többféle szempont szerint csoportosított szavakat teszünk a gyermekek elé. (Ezek lehetnek külön kártyán, táblára írva vagy képernyőre szerkesztve.) Választhatnak, hogy a szósorok közül melyiket „mutatják be” társaiknak.

Példák a szavak válogatására:

- azonos betűszámú szavak (tál, sál)
- azonos kezdőbetűs szavak (alma, autó)
- azonos szótagszámú szavak (rigó, róka)
- szósorok hangzóváltással (kár, kér, kar)
- szópiramisok (dob, dobó, dobja, feldobja)
- szavak hosszú magánhangzóval (kendő, cipő, terítő; terít, takarít, épít)
- szavak hosszú mássalhangzóval (erre, arra, merre, orra; itt, ott, jött, vitt, ette, itta)
- szavak változó kiejtéssel (menj- menjen, adj- adjon, élj-éljen)

1.3.2 SZÓKAPCSOLATOK, MONDATOK OLVASÁSA

1. ALAKÍTSD A KÉPEKET ASZERINT, AHOGY A SZÓPÁROKBAN OLVASOD!

(A játékhoz színezhető, alakítható képek vagy rajzolásra alkalmas lap vagy kártya szükséges.) (Pl.: fekete-fehér ábrák: alma körvonalrajza, kopasz fa, két cica. Szókapcsolatok: piros alma; lombos fa; három cica.)

2. RAJZOLJ ÚGY, AHOGY OLVASOD!

A gyerekek ábrát és néhány szavas állítást kapnak, ennek megfelelően kiegészítik vagy elkészítik a rajzot. (Pl.: A háznak négy ablaka van. A ház kapujában cica ül. A ház mellett magas fa áll.)

1.3.3 A SZÖVEGOLVASÁST ELŐKÉSZÍTŐ GYAKORLATOK

1.3.3.1 KIEMELT SZAVAK ÉRTELMEZÉSE, ELŐZETES OLVASÁSA

- Fejtsd meg a szavak jelentését! Magyarázd meg! Olvasd el egyenként a szavakat!
- Keresd meg a kiemelt szavak között a legrövidebbet! Olvasd el!
- Keresd meg a kiemelt szavak között a leghosszabbat! Olvasd el!
- Keress olyan szót a kiemelt szavak között, amelyikben más szó is elbújít! Magyarázd meg!
- Keress olyan szavakat a kiemelt szavak között, amelyik több szóból áll!
- Figyeld meg a kiemelt szavak hosszúságát! Olvasd el ezeket hosszúsági sorrendben a legrövidebbtől elkezdve!

1.3.3.2 A KIEMELT SZAVAK MONDATOKBA FOGLALÁSA

- Mondj mondatot a kiemelt szavakkal!
- Válassz ki két szót, és helyezd ezeket egy mondatba!
- Válassz ki három szót, és mondj ezekkel egy mondatot! Mondj összefüggő mondatokat a kiemelt szavakkal!
- Alkoss mondatláncot úgy, hogy minden második kiemelt szóval mondj egymáshoz kapcsolódó mondatokat!

1.3.3.3 A SZÖVEG ÖNÁLLÓ, NÉMA OLVASÁSA

- Teremts rendet magad körül! Csak a könyvre figyelj! Új kényelmesen! Add meg magadnak és társaidnak az olvasás csendjét!
- Olvasás közben engedd, hogy gondolataid az olvasottakat kövessék!
- Ha arra van szükséged, hogy többször olvass el egy részt, tedd meg!

1.3.3.4 A PÁRBESZÉDES RÉSZEK SZEREPEK SZERINTI OLVASÁSA

- Válaszd ki a szövegben azokat a mondatokat, melyeket ugyanaz a szereplő mondott! Olvasd el ezeket a szereplő nevében!
- Legyél te a főszereplő! Olvasd el azt, amit mondott!
- Válassz szerepet az olvasottakból! Csak azt olvasd el, amit a választott szereplő mondott!
- Képzeld magad a szereplő helyébe! Csak azt a mondatát olvasd el, amit te is ugyanígy mondanál!

1.3.3.5 MONDATFAJTÁK ÉRZÉKELTETÉSE HANGLEJTÉSSEL

- Válogasd ki azokat a mondatokat, melyek ugyanolyan írásjellel végződnek! Olvasd el a mondatokat a mondatvégi írásjel szerinti hanglejtéssel!
- Keresd meg a szövegben, melyik szereplő kérdezett a másiktól! Kérdezz te is az ő szavai szerint!
- Melyik szereplő kér, parancsol, figyelmeztet? Hogyan fejezi ezt ki? Olvasd el! Mondd el helyes hangsúllyal!

1.3.3.6 A SZÖVEG BEMUTATÁSA HANGOS OLVASÁSSAL

- Válaszd ki, melyik szövegrészt olvasnád fel szívesen társaidnak! Nézd át, és készülj fel a bemutatásra!
- Keresd meg azokat a mondatokat, melyeket különös hangsúllyal kell elolvasnod!
- Helyes kiejtéssel és hangsúlyoddal keltsd fel a hallgatóság figyelmét az olvasottakkal kapcsolatban!

2. A SZÖVEGÉRTÉS KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE

2.1 HÉTKÖZNAPI SZÖVEGEK ÉS ISKOLAI FELADATSZÖVEGEK OLVASÁSA, ELEMZÉSE, ÉRTELMEZÉSE

A képességfejlesztés fókuszai: információkeresés, -megtalálás, -kiválasztás; lényegkiemelés, kapcsolatok felismerése; az információk felhasználása feladathelyzetben.

1. A HÉTKÖZNAPI ÉS ISKOLAI FELADATSZÖVEGEK HASZNÁLATÁNAK ALGORITMUSA

- A szöveg elolvasása után adatok kiemelése (jelöléssel) a szövegben;
- az adatok vizuális megjelenítése (pl. modellezéssel, rajzos ábrázolással, csoportosítással), az adatok közötti összefüggések felfedezése;
- a probléma felismerése, a kérdés, az elvégzendő tevékenység értelmezése, megnevezése;
- szembesítés a „mit tudok” és „mit szeretnék megtudni” kérdéssel;
- tervkészítés a megoldásra;
- a megoldás ellenőrzése, összevetése a kérdéssel, az elvégzendő feladattal;
- a megoldás realitásának, a megszerzett tudás felhasználhatóságának értékelése.

2. FELESLEGES INFORMÁCIÓKAT TARTALMAZÓ SZÖVEGEK (PL. MATEMATIKAI FELADAT, MEGHÍVÓ, SMS ÜZENET) EGYSZERŰSÍTÉSE A SZÜKSÉGTELEN INFORMÁCIÓK ELHAGYÁSÁVAL. (PL.: HÚZD ÁT A SZÖVEGNEK AZOKAT A RÉSZEIT, AMELYEK NEM TARTALMAZNAK LÉNYEGES INFORMÁCIÓT!)

3. SZÖVEGBEN AZ ADATOK, INFORMÁCIÓK HIÁNYÁNAK FELISMERÉSE, PÓTLÁSA (PL.: LEÍRÁSOK, ISMERTETŐK, HIRDETÉSEK).

4. VIZUÁLISAN MEGJENÍTETT ADATOK ÉS SZÖVEGEK AZONOSÍTÁSA (PL.: MEGOLDÁSI TERVEK ÉS FELADATSZÖVEG; GRAFIKON ÉS SZÖVEG; ÚTVONALRAJZ ÉS SZÖVEG HASZNÁLATÁVAL):

Melyik megoldási terv tartozik az adott szöveges feladathoz?

Melyik szöveghez tartozik a megfigyelt grafikon, útvonalrajz stb.?

5. EGYSZERŰ ALGORITMUSOK FELISMERÉSE SZÖVEGBŐL, CSELEKVÉSEK VÉGREHAJTÁSA A LÉPÉSSOR SZÖVEGES LEÍRÁSA ALAPJÁN. (PL.: OLVASSÁTOK EL A JÁTÉKLEÍRÁST ÉS MUTASSÁTOK BE A JÁTÉKOT! KÉSZÍTSEK EL AZ AJÁNDÉKTÁRGYAT A LEÍRÁS ALAPJÁN! CSOMAGOLJÁTOK BE A HÁTIZSÁKOT A LEÍRÁS ALAPJÁN!)

6. SZÖVEGRÉSZEK AZONOSÍTÁSA VÁZLATPONTTAL, KULCSSZAVAKKAL. (MELYIK BEKEZDÉSEK LÉNYEGÉT FOGLALJA ÖSSZE EZ A VÁZLATPONT?)

7. RÖVID ÖSSZEFOGLALÓ KÉSZÍTÉSE AZ OLVASOTTAKRÓL. (PL.: ÍRD LE 4 MONDATTAL AZOKAT AZ INFORMÁCIÓKAT, AMIT A LEGFONTOSABBNAK TARTASZ AZ OLVASOTTAKBÓL!)

8. ÁBRÁK, GRAFIKONOK, ÚTVONALRAJZOK, ALAPRAJZOK OLVASÁSA, BEILLESZTÉSÜK SZÖVEGBE.

Pl.: *Hol helyeznéd el a szöveghez készült ábrákat, illusztrációt? Jelöld az alaprajzon a szöveg szereplőinek mozgását; a szerelés pontjait; a leírásból megismert épületek helyét; a vázlatrajzon az élőlény testének részeit stb.!*

2.2 SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ SZÖVEGEK OLVASÁSA, ELEMZÉSE, ÉRTELMEZÉSE

A képességfejlesztés fókuszai: a szöveg átfogó megértése, információk keresése, értelmezés, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, következtetések, véleményalkotás, reflektálás, tájékozódás a szövegben.

2.2.1 RÁHANGOLÁS, A SZÖVEGBEFOGADÁS ELŐKÉSZÍTÉSE

(A példafeladatok fejlesztési irányultsága: emlékezet, képzelet, kreativitás.)

1. MIRŐL FOG SZÓLNI AZ OLVASMÁNY?

- Jósold meg a cím alapján!
- Jósold meg a szereplők és a helyszín alapján!
(Pl.: *Ki van a dióhéjban? – A világlátott egérke c. olvasmány; szerepel benne: mezei egér, kalauzegér, bőrönd; a helyszín: vonat*)

2. OLVASD EL – AZ ÍRÁSVETÍTŐRŐL – A SZÖVEG BEFEJEZÉSÉT!

Szerinted mi történhetett (miről lehetett szó) előtte?

(Pl.: *Én, te... mi – Cirkuszban c. olvasmány:*

Még szerencse, hogy voltak bohócok, meg bűvész is, és voltak lovak, fókák és kutyák. Máskülönben végig csukott szemmel kellett volna ülnöm.)

3. NÉZD MEG AZ ILLUSZTRÁCIÓT! PRÓBÁLD KITALÁLNI A KÉP SEGÍTSÉGÉVEL, HOGY MIRŐL SZÓLHAT A SZÖVEG! (PL.: KI VAN A DIÓHÉJBAN? – A HÁROM SELYP LÁNY C. OLVASMÁNY)

4. HA ELVÉGZITEK A KÖVETKEZŐ FELADATOKAT, KÖNNYEN KITALÁLHATJÁTOK, HOGY MIRŐL FOG SZÓLNI A MAI OLVASMÁNYUNK.

(Pl.:Én, te... mi – Nevek c. olvasmány: Rendezzétek táblázatba gyakoriságuk szerint az osztályunkba járó gyerekek keresztnévét!

Melyik a leggyakoribb név?

Melyek a legritkábbak a fiúnevek közül?

Húzd alá azt a lánynevet, amelyik neked a legjobban tetszik!

Írjátok le betűrendben a fiúneveket!)

2.2.2 JELENTÉSTEREMTÉS – A TÉMA MEGNEVEZÉSE

(A példafeladatok fejlesztési irányultsága: globális megértés, lényegkiemelés, megsejtések elővételezése.)

1. MIRŐL SZÓL AZ OLVASMÁNY?

- Fogalmazd meg röviden! (Pl.: Az irigy medvék pórul jártak.)
- Fogalmazd meg egy szóval vagy szókapcsolattal! (Pl.: az irigységről; bizalmatlan medvékről)
- Meséld el röviden... (Pl.: hogyan járt túl a kismalac a farkas eszén vagy: hogyan lett a rókáé a sajt?)

2. HASONLÍTSD ÖSSZE A KÉT RAJZOT! MELYIK LEHETNE AZ OLVASMÁNY ILLUSZTRÁCIÓJA?

Miért?

3. FIGYELD MEG A KÉPET! MI HIÁNYZIK A RAJZRÓL A TÖRTÉNET SZERINT?

4. HÚZD ALÁ A VASTAG BETŰS SZAVAK KÖZÜL AZT, AMELYIK A TÖRTÉNET SZERINT BELEILLIK A MONDATBA!

(Pl.: A kiskecskék **ügyetlenségük/jóságuk/makacsságuk** miatt estek bele a folyóba.)

5. RÉSZENKÉNT OLVASD A SZÖVEGET! KÖZBEN MINDIG GONDOLKODJ EL AZON, HOGY MI FOG TÖRTÉNNI A KÖVETKEZŐ RÉSZBEN! ESZERINT TÖLTSD KI A TÁBLÁZATOT!

Rész	Mit gondolsz, mi fog történni?	Mi erre a bizonyítékok?	Mi történt valójában?
1.			
2.			
3.			

2.2.3 JELENTÉSTEREMTÉS – AZ ELSŐDLEGES MEGÉRTÉS ELLENŐRZÉSE – ADATOK, INFORMÁCIÓK, FŐBB ESEMÉNYEK KIEMELÉSE

(A példafeladatok fejlesztési irányultsága: *pontos olvasás, emlékezet, tájékozódás a szövegben.*)

1. RÉSZENKÉNT ISMERKEDJ MEG AZ OLVASMÁNNYAL! OLVASÁS KÖZBEN HASZNÁLD AZ ALÁBBI JELZÉSEKET!

√	Az olvasott rész minden szavát ismerem.
–	Az olvasott részben aláhúztam az ismeretlen szavakat.
?	Az olvasottakkal kapcsolatban kérdésem van.
*	Az olvasottakkal kapcsolatban eszembe jutott valami.

2. A SZÖVEG ELOLVASÁSA UTÁN VÁLASZOLJ A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKRE!

KI?	MIKOR?	HOL?	MIT CSINÁLT? MI TÖRTÉNT VELE?

3. HÁNY SZEREPLŐJE VAN A SZÖVEGBŐL MEGISMERT ESEMÉNYEK-
NEK?

4. ÍRD KI A SZÖVEGBŐL EGYMÁS ALÁ A SZEREPLŐKET MEGNEVEZŐ
SZAVAKAT!

5. HA VALAMELYIK SZEREPLŐNEK VAN SAJÁT (MÁSOKTÓL MEGKÜ-
LÖNBÖZTETŐ) NEVE, ÍRD MELLÉ!

6. KIK A SZEREPLŐK? VÁLASSZ A KÖVETKEZŐ KIFEJEZÉSEK KÖZÜL!

- valóságos személy(ek), más élőlény(ek) (pl. növény, állat)
 - mesebeli lények, kitalált alakok
 - tárgyak, varázserejű eszközök
- Csoportosítsd eszerint a szereplőket!

7. FELADAT

- a) Gyűjtsd ki a szereplők neve mellé, hogy mit csináltak vagy mi történt velük!
- b) Kapcsold egymáshoz azokat a szereplőket, akik egymást segítették!

8. RAJZOLD LE A FÜZETEDBE A SZEREPLŐKET!

- Tegyéél kérdőjelet ahhoz a szereplőhöz, amelyik nem bízott a másikban/akit valamiért nem kedveltek!
- Tegyéél felkiáltójelet ahhoz a szereplőhöz, amelyikben megbíztak a többiek/aki bátor, okos, erős volt!
- Jelöld nyíllal, hogy kik között volt ellentét (<--->)!
- Írd melléjük, hogy mi okozta az ellentétet a szereplők között!
- Karikázd be azt a szereplőt, amelyik végül megoldotta az ellentétet!
- Gyűjts olyan tulajdonságokat a szereplőkről, amelyeket a szemeddel fel tudsz fedezni rajtuk!
- Gyűjts olyan tulajdonságokat a szereplőkről, amelyek a cselekedeteikből derülnek ki!

9. CSOPORTOSÍTSD A SZEREPLŐKET FŐ- ÉS MELLÉKSZEREPLŐK SZERINT!

Magyarázd meg a megoldásodat!

10. MIT SZERETNE ELÉRNI A FŐSZEREPLŐ?

11. KIK VAGY MIK SEGÍTETTÉK A FŐSZEREPLŐT, HOGY ELÉRJE A CÉLJÁT?

12. KIK VAGY MIK VANNAK ELLENE?

13. MELYIK AZ A TÁRGY (VAGY DOLOG), AMELYIKNEK FONTOS SZEREPE VAN A TÖRTÉNETBEN? NE MONDD MEG A NEVÉT, HANEM ÍRD KÖRÜL! HA PONTOSAN BEMUTATOD, A TÖBBIEK KITALÁLJÁK, HOGY MIRE GONDOLSZ.

14. MELYIK AZ A HELYSZÍN, AHOL A LEGÉRDEKESEBB ESEMÉNYEK TÖRTÉNTEK?

15. GYŰJTS INFORMÁCIÓKAT A SZÖVEGBŐL:

- a szereplőkről (ki?, mi?, milyen?, mit csinált?),
- a helyszínről (hol?, honnan?, hová?, milyen?),
- az időről (mikor?, mielőtt?, miután?, mióta) !

16. HOL ÉLTEK A SZEREPLŐK? HA JÁRTÁL MÁR HASONLÓ HELYEN? MESÉLJ RÓLA A TÖBBIEKNEK!

17. HÁNY HELYSZÍNEEN JÁTSZÓDIK A TÖRTÉNET? NEKED MELYIK TETSZIK A LEGJOBBAN? MIÉRT?

18. MENNYI IDŐ TELT EL A TÖRTÉNET ELEJE ÉS VÉGE KÖZÖTT? HONNAN TUDJUK?

19. MELYIK ESEMÉNY TARTOTT A LEGTOVÁBB? MELYIK TARTOTT A LEGRÖVIDEBB IDEIG?

20. MELYIK VOLT AZ AZ ESEMÉNY, AMIKOR VÁLTOZOTT A TÖRTÉNESEK IDEJE?

21. MELYIK SZEREPLŐ MEGJELÉNÉSÉVEL VÁLTOZOTT MEG A TÖRTÉ-
NÉSEK IDEJE?

2.2.4 JELENTÉSTEREMTÉS – A SZÖVEG MÉLYEBB TARTALMI RÉTEGEINEK FELFEDEZÉSE

(A példafeladatok fejlesztési irányultsága: értelmezés, lényegkiemelés, összefüggések felismerése, következtetés, reflektálás, véleményalkotás, bizonyítás, képzelet, kreativitás, szövegalkotás.)

1. VÁLASSZATOK KI EGY SZEREPLŐT! ÍRJÁTK LE SZÓBAN, HOGY
MILYENNEK KÉPZELITEK:

- a külsejét és a mozgását,
- a környezetét, amelyben él,
- az életmódját (ahogyan él)!
- Ha lerajzolnád a kiválasztott szereplőt, milyen színeket használnál a haja, az arca, a ruhája megfestéséhez?

2. ÍRD LE A KIVÁLASZTOTT SZEREPLŐNEK AZOKAT A TULAJDONSÁ-
GAIT, AMELYEK NEKED A LEGJOBBAN TETSZENEK!

3. MELYIK SZEREPLŐT NEM KEDVELED? MIÉRT?

4. ÍRD LE, HOGY A JELLEMZETT SZEREPLŐ MELYIK TULAJDONSÁGÁN
VÁLTOZTATNÁL!

5. KERESS A SZÖVEGBEN PÉLDÁT:

- a jóságra, a gonoszságra, a szeretetre,
- a bátorságra, az ügyességre, a lustaságra,
- a bölcsességre, a türelemre, a szelídségre!
- Olvasd fel a példáidat a társa(i)dnak!
- Keress példát az előbbi tulajdonságok ellentétére is!

6. JELENÍTSÉTEK MEG AZ OLVASMÁNY VALAMELYIK FONTOS ESEMÉNYÉT!

- Készítsetek a mese szereplőit ábrázoló síkbábokat!
- Fessetek meg csomagolópapírra egy általatok kiválasztott helyszínt!
- A festett háttér előtt mutassátok be először csak mozdulatokkal, aztán szöveggel is a kiválasztott eseményt!
- Indokoljátok meg, hogy miért ezt az epizódot választottátok! Mi volt a kiválasztott esemény szerepe a történet egészében?
- Írjátok párbeszédet az olvasmány egy részletének eljátszásához!

7. SOROLJ FEL A FŐSZEREPLŐ(KE)T JELLEMZŐ TULAJDONSÁGOKAT!

- Válassz ki két tulajdonságot a felsoroltakból! Keress az olvasmányból olyan mondatokat, amelyek ezeket a kiválasztott tulajdonságokat bizonyítják! Olvasd fel a társaidnak!
- Gyűjts a szereplők tulajdonságaihoz hasonló jelentésű szavakat!
- Mondj igaz állításokat a szereplő(k)ről! Használd a gyűjtött szavakat!
- Mondj a szereplő(k)ről olyan állításokat, amelyek a történet szerint nem jellemzik őket!

8. FOGALMAZZ GONDOLKODTATÓ KÉRDÉSEKET AZ IGAZ ÉS A HAMIS ÁLLÍTÁSOKHOZ!

9. KAPCSOLD ÖSSZE A SZEREPLŐT A RÁ JELLEMZŐ TULAJDONSÁGGAL! ÍGY ALKOSS SZÓKAPCSOLATOKAT! ÍRD IS LE ŐKET! (PL. KI VAN A DIÓHÉJBAN? – A SAJTOT OSZTÓ RÓKA C. OLVASMÁNY)

Szereplők: medvepapa, bocsok, róka

Tulajdonságok: fiatal, settenkedő, falánk, éhes, öreg, barna, ravasz, vörös, bizalmatlan, civakodó, veszekedő, jóllakott, osztogató, osztzkodó)

– Keress a szövegben a szókapcsolatok tartalmának igazságát bizonyító részleteket! Olvasd fel!

10. VÁLTOZTAK-E VALAMELYIK SZEREPLŐ TULAJDONSÁGAI AZ ESEMÉNYEK SORÁN? HOGYAN?

Ábrázold a változást tulajdonságok beírásával!

a szereplő neve

- Indokold meg a véleményedet a szövegből vett részletek felolvasásával!
- Hogyan befolyásolta a szereplő változása az események alakulását?

11. KÉPZELD MAGADAT AZ EGYIK SZEREPLŐ HELYÉBE!

- Hogyan jellemeznéd a történetben téged segítő szereplőt vagy szereplőket a barátaidnak?
- Jellemezd azt a szereplőt is, amelyik a történet szerint ellenséges veled szemben!

12. KÉPZELD EL, HOGY MILYEN LENNE A TÖRTÉNET FŐSZEREPLŐJE, HA ÉTEL, HA ITAL, HA RUHA, HA BÚTOR VAGY NÖVÉNY LENNE!

13. VITASSÁTOK MEG, HOGY MELYIK IGAZ A KÖVETKEZŐ ÁLLÍTÁSOK KÖZÜL:

Az ellenségnek is lehetnek jó tulajdonságai.
Az ellenfeleinknek csak rossz tulajdonságai vannak.
A jó tulajdonság is lehet rossz és a rossz is lehet jó.
Álláspontodat bizonyítsd olvasmányaidból vett példákkal!

14. KERESS OLYAN ESEMÉNYT AZ OLVASMÁNY SZÖVEGÉBEN, AMELYIK AZ EGYIK SZEREPLŐNEK JÓ, A MÁSIKNAK PEDIG ROSSZ VOLT! BESZÉLJÉTEK MEG, HOGY MI ENNEK AZ OKA!

15. VITASSÁTOK MEG A SZEREPLŐK CSELEKEDETEIT! ELŐSZÖR EGÉSZÍTSÉTEK KI A KÉRDÉSEKET A SZÖVEG TARTALMÁNAK MEGFELELŐEN, S CSAK EZUTÁN VITATKOZZATOK RÓLUK!

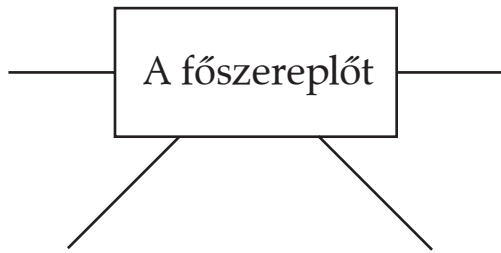
- Jól tette-e...?
- Megérdemelte-e...?
- Minek köszönhették, hogy...?
- Hogyan lehetett volna megakadályozni, hogy...?

16. VÁLASSZATOK KI A TÖRTÉNET SZEMPONTJÁBÓL HÁROM FONTOS ESEMÉNYT! KERESSÉTEK MEG, MI LEHETETT AZ OKA, HOGY EZEK MEGTÖRTÉNHEK!

17. KERESS A SZÖVEGBŐL HELYES ÉS HELYTELEN CSELEKEDETEKET! ÍRD LE ŐKET CSOPORTOSÍTVA!

- Keresd a cselekedetek okát! Melyik tulajdonság vagy milyen más esemény okozhatta a szereplő cselekedetét?
Milyen következményekkel járt vagy járhatott a megfigyelt cselekedet?

18. VIZSGÁLD MEG A SZEREPLŐK KAPCSOLATAIT! RENDEZD EL A NEVÜKET ESZERINT A KÖVETKEZŐ HALMAZOKBA!

19. MUTASS BE EGY RÖVID JELENETET A TÁRSA(I)DDAL, AMELYIKBEN A SZEREPLŐK BESZÉDE, HANGHORDOZÁSA ÉS TESTTARTÁSA KIFEJEZI, HOGY EBBEN A TÖRTÉNETBEN MILYEN KAPCSOLATBAN ÁLLNAK EGYMÁSSAL!

20. SOROLD FEL AZ ESEMÉNYEKET ÉS A HELYSZÍNEKET A TÖRTÉNESEK SORRENDJÉBEN!

21. TERVEZZ DIAFILMET AZ OLVASMÁNY SZÖVEGÉNEK FELHASZNÁLÁSÁVAL. KÉSZÍTSD EL A FORGATÓKÖNYVET!

- Hány képben jeleníted meg az eseményeket?
- Milyen lesz a helyszín? Gyűjts tulajdonságokat, amelyek segítenek elképzelésében!
- Rajzold meg vagy formázd meg gyurmából a helyszínt!
- Készítsd el indulásképpen legalább három kép leírását!

22. VÁLASSZ KI EGY HELYSZÍNT AZ OLVASMÁNYBÓL! DÖNTSD EL, HOGY AZ VALÓSÁGOS VAGY MESEBELI, ELKÉPZELT HELY-E!

- Mutasd be a választott helyszínt szóban, írásban vagy színes rajzban!
- Milyen tárgyakra, dolgokra volna szükséged, ha be akarnád rendezni a tanterem sarkában a választott helyszínt?
- Az olvasmány melyik szereplője fordult volna meg a kitalált helyszínen? Mondd el, mi történt ott!
- Mennyire fontosak a kiválasztott helyszín és az ott játszódó események az egész történet szempontjából?

23. MELYIK HELYSZÍN TETSZIK NEKED LEGINKÁBB A MOST MEGISMERT SZÖVEGBEN? MIÉRT?

24. ISMERTESD ÚGY A KIVÁLASZTOTT HELYSZÍNEKEN TÖRTÉNETEKET, MINTHA TE IS OTT LETTÉL VOLNA, ÉS BÚVÓHELYRŐL FIGYELNÉD AZ ESEMÉNYEKET!

- Bújj valamelyik szereplő bőrébe! Így mondd el, mi történt!
- Számold be rövid híradás formájában a helyszínen törtétekről!
- Úgy írd le a történetet, mintha a naplódban örökítenéd meg a történeteket!

Az írásod akkor lesz jó, ha közben bemutatod a helyszínt is, ahol az események történnek.

25. HÚZD ALÁ AZT AZ ESEMÉNYT, AMELYIK SZERINTED A TÖRTÉNET LEGIZGALMASABB RÉSZÉNEK!

- Készülj fel a részletes elmondására!
- Írj vázlatpontot vagy készíts rajzot ehhez a szövegrészlethez!

26. KERESD MEG A TÁRSADDAL KÖZÖSEN AZ OLVASMÁNYNAK AZT A RÉSZÉT, AHOL ROSSZRA FORDULNAK AZ ESEMÉNYEK!

- Mi volt ennek az oka?

27. MELYIK ESEMÉNNYEL FORDUL JÓRA A TÖRTÉNET? EZT MI OKOZTA?

28. TALÁLJATOK KI OLYAN SZERENCSES FORDULATOT, AMI MOST NINCS A TÖRTÉNETBEN, DE JÓ IRÁNYBA TERELHETNÉ AZ ESEMÉNYEKET!

- Mondjátok el így a történetet a többieknek is!

29. VÁLASSZ KI AZ OLVASMÁNYBÓL EGY OLYAN ESEMÉNYT, AMELYIK VALAMELYIK SZEREPLŐ MIATT KÖVETKEZETT BE!

- Nevezd meg ezt az eseményt, és írd le a füzetedbe!
- Írd mellé a szereplő nevét is!

30. A SZEREPLŐ MELYIK TULAJDONSÁGA MIATT KÖVETKEZETT BE AZ ÁLTALAD KIVÁLASZTOTT ESEMÉNY?

- Írd a szereplő mellé ezt a tulajdonságot!
- Írásban magyarázd meg, hogy milyen kapcsolat van az esemény és a szereplő között!

31. VÁLASZD KI AZ OLVASMÁNY EGYIK OLYAN ESEMÉNYÉT, AMELYIKNEK LEGALÁBB KÉT SZEREPLŐJE VAN!

- Képzeld el a szereplők beszélgetését! Mit mondhattak egymásnak?
- Írd le párbeszédes formában a beszélgetést!
- Készüljete fel a társaddal a párbeszédetek bemutatására!

32. KERESD MEG AZT A RÉSZT A SZÖVEGBEN, AHOL A LEGIZGALMASABB ESEMÉNYEK TÖRTÉNNEK. TE IS OTT VAGY VALAMELYIK SZEREPLŐ BŐRÉBEN. MONDD EL, HOGY:

- mit érzel?
- mit gondolsz magadban?
- mit mondasz a többieknek?
- miért azt tetted, ami a történetben szerepel?
- szerinted mit kellett volna másképpen tenned?

33. KERESD MEG A TÖRTÉNETNEK AZT A PONTJÁT, AHONNAN MÁSKÉPPEN TUDNÁD FOLYTATNI AZ ESEMÉNYEKET! MONDD EL A TÖBBIEKNEK!

34. KÉPZELD MAGADAT VALAMELYIK SZEREPLŐ HELYÉBE. AZ Ő NÉZŐPONTJÁBÓL MONDD EL A TÖRTÉNETET!

35. FOGALMAZZ RÖVID VÁZLATPONTOKAT AZ ESEMÉNYEK KÖVETÉSÉHEZ!

Mondd el az olvasmány tartalmát úgy, mintha az események:

- most történnének,
- régebben vagy nagyon régen történtek volna,
- még nem történtek meg, csak majd ezután fognak bekövetkezni.

2.2.5 SZINTETIZÁLÁS, REFLEKTÁLÁS

(A példafeladatok fejlesztési irányultsága: véleményalkotás, értékelés, reprodukció, rész-egész viszony felfedezése, lényegkiemelés.)

1. HA RÉSZENKÉNT ISMERKEDNEK A TANULÓK A SZÖVEGGEL, MINDEN RÉSZ VÉGÉN FOGALMAZZÁK MEG RÖVIDEN, HOGY:

- mi a véleményük a szereplő(k)ről?
- hogyan változtak az események során?
- mi a véleményük az eseményekről?
- milyen új információk birtokába jutottak? Stb.

2. VÁLASSZ EGY SZEREPLŐT AZ OLVASMÁNYBÓL! ÉRTÉKELD RÖVIDEN A SZEREPÉT ÉS A JELLEMÉT AZ ESEMÉNYEK ALAKULÁSÁBAN!

- Melyik tulajdonságának volt a legnagyobb szerepe az események alakulásában?
- Milyen volt a kapcsolata a többi szereplővel?

3. VITASSÁTK MEG, HOGY KI JÁRT JÓL A MOST OLVASOTT TÖRTÉNETBEN, KI VOLT A VESZTES! INDOKOLJÁTK IS MEG, HOGY MIÉRT!

4. GYŰJTSD ÖSSZE A SZÖVEGBŐL AZOKAT A CSELEKEDTEKET, AMELYEK ELKERÜLÉSEK, ÉS KÜLÖN CSOPORTBA AZOKAT, AMELYEKET NEM TARTASZ HELYESNEK!

- Te mit tettél volna másképpen?
- Adj tanácsot a helytelennek ítélt cselekedet elkerüléséhez!

5. ADJ CÍMET AZ OLVASMÁNY EGYES RÉSZEINEK!

6. PÓTOLD KI A HIÁNYOS VÁZLATOT!

7. RENDEZD A SZÖVEG TARTALMA SZERINT A VÁZLATPONTOKAT!

8. EGÉSZÍTSD KI A HIÁNYOS MONDATOKAT ÚGY, HOGY KIALAKULJON BELŐLÜK AZ OLVASMÁNY RÖVID TARTALMA!

9. KERESS OLYAN SZÓLÁST VAGY KÖZMONDÁST, AMELYIK ILLIK AZ OLVASMÁNYHOZ!

10. ÍRD LE RÖVIDEN, HOGY TE MIT TANULTÁL AZ OLVASOTTAKBÓL!

11. ÍRJ RÖVID ÖSSZEFOGLALÁST AZ OLVASMÁNY LEGFONTOSABBNAK ÍTÉLT GONDOLATAIBÓL!

12. ÍRJ LEVELET AZ OLVASMÁNY ÍRÓJÁNAK VAGY FŐSZEREPLŐJÉNEK ARRÓL, HOGY MIT TANULTÁL A TÖRTÉNETÜKBŐL!

13. ÍRD ÚJRA A MESÉT! EZT TÖBBFÉLEKÉPPEN TEHETED. PL.:

- megváltoztatod valamelyik fontos szereplő tulajdonságát vagy cselekedetét,
- új eseménnyel új fordulatot adsz a történéseknek,
- kibővíted új részletekkel a történetet,
- tovább folytatod a mesét,
- más befejezést írsz...

